

جرج جرداق می‌گفت «نهج البلاغه» سخن روز خواهد ماند/ آنچه دیگران نگفتند

جرج جرداق کتاب نهج البلاغه را یک «کتاب روز و جاودانه انسانی» می‌خواند، چرا که مدار بحث آن، «احترام به حقوق انسان و زندگی آزاد انسان» است و این بحث تا بشر هست، همواره «سخن روز» خواهد ماند.

جرج جرداق کتاب نهج البلاغه را یک «کتاب روز و جاودانه انسانی» می‌خواند، چرا که مدار بحث آن، «احترام به حقوق انسان و زندگی آزاد انسان» است و این بحث تا بشر هست، همواره «سخن روز» خواهد ماند.

به گزارش خبرنگار مهر، امروز پنجم نوامبر سالروز درگذشت مردی است که برای ایرانیان نام او با امیرالمومنین علی علیه السلام گره خورده است چرا که مشهورترین اثر پژوهشی او بر مبنای ندای عدالت انسانی حضرت امیر (ع) نگاشته شده است؛ جرج جرداق.

جرج سمعان جرداق، ادیب و متفکر مسیحی لبنانی، با تألیف مجموعه چندجلدی «الامام علی صوت العدالة الانسانية» (امام علی، صدای عدالت انسانی)، خدمتی فرهنگی و علمی بنیادین و بی بدیل به اندیشه اسلامی و سیره امام علی (ع) ارائه کرد. برخلاف رویکرد سنتی بسیاری از علمای شیعه و سنی که عمدتاً بر جمع آوری احادیث فضائل، دلایل فقهی-کلامی، یا نقل های تاریخی متمرکز بودند، جرداق با یک نگاه کاشفانه، پژوهشگرانه و جهانی به نهج البلاغه و سیره علوی نگریست. او نه به عنوان یک مورخ یا فقیه، بلکه به عنوان یک «کاشف» وارد عمل شد؛ کسی که کوشید تا امام علی (ع) را «آنطور که هست» بشناساند و اندیشه های او را برای نسل جوان معاصر عرب و مسلمانان جهان عرضه کند.

نهج البلاغه در نگاه جرداق: کلامی استثنایی و میراثی انسانی

جرداق توانست با بینشی عمیق، به عمق کلام استثنایی و بیان معجزآسای نهج البلاغه دست یابد و آن را یکی از اسرار «خلود» و جاودانگی این کتاب بشناسد. او به صراحت بیان می کند که علاوه بر عمق اصالت و عمومیت محتوای نهج البلاغه، اعجاز سخن امام در آن، برای خدمت به خلق و همه خلق؛ به کار گرفته شده است و هرگز برای سود شخصی، انگیزه مادی یا ستایش حاکمان استفاده نشده است.

جرداق با تحلیل محتوای نهج البلاغه نشان می دهد که این کتاب چگونه در زمان خود و برای ابد، محورهای حیاتی و جاودانه بشری را مورد بحث قرار داده است: موضوعاتی چون آزادی و برادری، ثروت و فقر، عدل و ظلم، علم و جهل، جنگ و صلح و لزوم پیکار ابدی در راه زندگی بهتر و جامعه ای برتر برای انسانی شریف تر.

او تأکید می کند که در نهج البلاغه، هرگز سخن از اهمیت «نیرومندان و ستمگران حاکم» به میان نیامده، بلکه از نبرد «بینوایان» و «ستمدیدگان» تمجید شده و از حقوق مشروع تهیدستان دفاع شده است.

بدین ترتیب، جرداق نهج البلاغه را یک «کتاب روز و جاودانه انسانی» می‌خواند، چرا که مدار بحث آن، «احترام به حقوق انسان و زندگی آزاد انسان» است و این بحث تا بشر هست، همواره «سخن روز» خواهد ماند. او نهج البلاغه را یک میراث فرهنگی انسانی بی نظیر می داند که انسانیت همواره برای گشایش عقده ها و ابهام های زندگی می تواند از آن بهره مند گردد.

وجوه مغفول سیره علوی و رویکرد کاشفانه جرداق

مهم ترین خدمت جرداق، تمرکز بر وجوه مغفولی از سیره علوی بود که امام علی (ع) را از حصار محدودیت های تاریخی و مذهبی خارج و او را به یک الگوی جهانی تبدیل می کرد. جرداق توانست با بینش خود، مفاهیم و اندیشه های نوینی را از کلام علی (ع) استخراج کند که حتی بر ذهن بسیاری از پیشینیان مسلمان خور نکرده بود، و از همین رو، او خود را نه یک «مؤلف» بلکه یک «کاشف» می داند.

او شخصیت امام علی (ع) را از جنبه های گوناگون مورد بررسی قرار داد و با قیاس و مقایسه اندیشه های امام با نظریات متفکرین گذشته و حال، یک پژوهشگر بی طرفانه را به نمایش گذاشت. این رویکرد علی (ع) را نه صرفاً یک شخصیت مذهبی یا قومی، بلکه یک «انسان مافوق بشری» و «پرچمدار کاروان بشریت پیشرو» معرفی کرد. جرج جرداق بر بُعد عدالت انسانی و همه شمول تأکید کرد، تا جایی که عنوان کتابش را «صدای عدالت انسانی» قرار داد. او به صراحت تأکید کرد که علی (ع) و نهج

البلاغه راه نو نشان دادن به بشریت را در خود دارند، امری که حتی در کشورهای عربی و اسلامی نیز مغفول مانده است.

جرداق با دوری از تعصبات عقیدتی، امام علی (ع) را از لابلای همه افکار و نگرش ها روشن و آشکار ساخت و صرفاً به جمع آوری اقوال یا تکیه بر دلایل نقلی رایج بسنده نکرد. بدین ترتیب، جرداق با معرفی شخصیت علی (ع) و عمق کلام نهج البلاغه، در واقع ارزش های جدید انسانی را به مخاطبان، به ویژه نسل جوان، شناساند و علی (ع) را به عنوان «یک انسان کاملی که هرگز نمی میرد» در سپهر اندیشه جهانی احیا کرد.

درباره صدای عدالت انسانی

مجموعه «الامام علی صوت العدالة الانسانية»، اثر ماندگار جرج سمعان جرداق، نویسنده و اندیشمند مسیحی لبنانی، نه صرفاً یک بیوگرافی یا تاریخ نگاری، بلکه تحلیلی عمیق و جهانی از شخصیت و اندیشه امام علی (ع) است که در پنج مجلد اصلی تدوین شده است. جرداق در این اثر، با کنار گذاشتن تعصبات و دیدگاه های فرقه ای، به طور مستقیم به نهج البلاغه و سیره علوی رجوع کرده و امام را به عنوان یک «کاشف» ارزش های والای انسانی و «صدای عدالت انسانی» به جهانیان معرفی می کند. این کتاب که در دهه های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی در بیروت منتشر شد، همچون یک حادثه بزرگ در جهان اندیشه اسلامی و حتی غیرمسلمان تلقی گشت.

ساختار کتاب بر اساس پنج جلد با عناوین مشخص شکل گرفته است که هر یک، بُعدی از شخصیت امام را با اندیشه های جهانی مقایسه و تحلیل می کند:

۱. علی و حقوق بشر (علی و حقوق الإنسان):

جرداق در این جلد، به مرور زندگی امام علی (ع)، ویژگی های اخلاقی و علمی ایشان می پردازد و مهم تر از آن، نقش و جایگاه امام را در ارائه یک جامعه مطلوب و خالی از طبقات اجتماعی بررسی می کند. فصل برجسته این جلد، تحلیل عهدنامه مالک اشتر است که جرداق آن را یک منشور بی نظیر برای زمامداری عادلانه و دفاع از حقوق مردم، خصوصاً تهیدستان و ستمدیدگان، می داند. در واقع، این بخش مبانی عدالت اجتماعی و اقتصادی امام را نمایان می سازد.

۲. علی و انقلاب فرانسه (بین علی و الثورة الفرنسية):

جرداق در این بخش، به مقایسه ای جسورانه و نوآورانه میان مبانی فکری امام علی (ع) و اصول بنیادین انقلاب کبیر فرانسه (آزادی، برابری، برادری) می پردازد. او استدلال می کند که بسیاری از اصول انسانی و دموکراتیکی که متجددین غربی، از جمله متفکرانی چون روسو و مونتسکیو، قرن ها بعد مطرح کردند، پیش از آن در آموزه ها و سخنان امام علی (ع) در نهج البلاغه و سیره عملی ایشان وجود داشته است. این جلد بر برتری دید جهان شمول امام در زمینه حقوق و آزادی های مشروع تأکید می کند.

۳. علی و سقراط (علی و سقراط):

در این مجلد، جرداق به مقایسه دو چهره بزرگ تاریخ فلسفه و حکمت، یعنی امام علی (ع) و سقراط می پردازد. او هدف نهایی هر دو را سعادت فرد و جامعه از طریق فضیلت و حکمت معرفی می کند. این مقایسه بر بُعد فکری، فلسفی، و اخلاقی امام علی (ع) تمرکز دارد و نشان می دهد که چگونه امام به عنوان یک فیلسوف متفکر، اصول سعادت و فضیلت را نه تنها در نظریه، بلکه در عمل پیاده کرده است.

۴. علی و دوران زندگانی اش (علی و عصره):

این بخش بیشتر ماهیتی تاریخی-اجتماعی دارد. جرداق در این مجلد به بررسی تحولات دوران زندگی امام می پردازد. او با نگاهی تحلیلی، دو تیره اموی و هاشمی را بررسی کرده و وقایع دوران عثمان تا خلافت و شهادت امام را روایت می کند. نکته مهم در این جلد، تحلیل جرداق از وقایع تاریخی است که امام را به عنوان فردی عدالت محور و مصلح معرفی می کند که برای تحقق حق و مبارزه با فساد، از هیچ تلاشی و مجاهدتی فروگذار نکرد.

۵. علی و قومیت عربی (علی و القومية العربية):

جلد آخر بر نقش امام علی (ع) در بیداری و رشد فرهنگی و فکری قومیت عربی تمرکز دارد. جرداق روحیه انقلابی گری و تلاش برای اصلاح را مهم ترین مسئله ای می داند که امام علی (ع) به ملیت عربی آموخته است. او در این جلد همچنین به دیدگاه های ابوالعلا معری و جبران خلیل جبران پرداخته و در نهایت دیدگاه های منصفانه و غیرمنصفانه مستشرقان درباره امام علی (ع) را نقد و بررسی می کند. این بخش، به طور ضمنی، خدمات و عظمتی را که امام به هویت و اندیشه عربی بخشیده، تبیین می کند.

به طور کلی، مجموعه «الامام علی صوت العدالة الانسانية»، با رویکرد مقایسه ای و انسان مدار خود، امام علی (ع) را از یک شخصیت تاریخی-مذهبی صرف، به یک الگوی جهانی برای عدالت و آزادی تبدیل کرده و بر وجوه مغفول مانده از عظمت فکری و انسانی ایشان تأکید می ورزد.